

SREĐIVANJE FONDA UPRAVE PRIMORSKIH IMANJA
(ACTA BUCCARANA 1670—1776)

Bartol Zmajić

U Državnom arhivu NRH u Zagrebu nalazi se od g. 1850. arhivska skupina (fond) pod naslovom »Acta Buccarana«.¹ Do godine 1958. ta se je skupina nalazila u podrumu glavnog spremišta našeg arhiva smještena u 72 kartona starog tipa koji su pred nekoliko godina utisnuti u nove kartone znatno veće od starih. Stari kartoni zadržani su u novima privremeno u očekivanju da se ta skupina definitivno pregleda i sredi. To je i izvršeno prošle godine.

Prije prikaza stanja u kojem je zatečena arhivska građa te skupine i načina kako je ona dobila svoju sadašnju strukturu, potrebno je nešto reći i o mjestu gdje je nastala i djelovala ustanova (oblast) koja je izdavala i primala te spise, o teritoriju na kojem se protezala vlast te oblasti i kako je ona nastala, razvijala se i konačno završila.

»Acta Buccarana« dobila su svoj naziv po imenu »Buccari«, talijanskom nazivu za grad Bakar u Hrvatskom primorju, koje je od poč. XIII st. pa do polovice XVI st. bilo u posjedu knezova Krčkih, kasnije Frankopana. Od g. 1577. prelaze ta frankopanska imanja ugovorom u vlast njihovih rođaka grofova Zrinskih. U njihovim rukama ostaju do g. 1670. kada su, nakon neuspjele Zrinsko-Frankopanske urote i osude u Wiener Neustadtu 1671, zajedno sa svim ostalim Zrinsko-Frankopanskim imanjima zaplijenjena od kraljevskog fiska i došla pod upravu Ugarske komore u Požunu.

Za upravu tih Primorskih imanja ustanovili su Zrinski oblast sa sjedištem u Bakru, s kapetanom na čelu. Osim Primorskih imanja koja su nosila i naziv »Vinodolska« posjedovali su Zrinski i Frankopani u unutrašnjosti čitav niz velikih imanja koja su bila povezana s primorskima preko Čabra u Gorskom kotaru, pa Severina, Bosiljeva sve do Ozlja kod Karlovca. Sva ta dobra došla su 1670. g. pod upravu ugarske

¹ Laszowski E., Kralj. hrvat. slavons. dalm. zemaljski arkiv. I. Povijest i razvoj kr. zem. arkiva. »Vjestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva. G. I. Zgb. 1899, str. 11. i 15.

komore koja je u eri svoje uprave zadržala mjesto kapetana uz upravitelja Primorskih odn. Vinodolskih imanja. Prvim upraviteljem postao je domaći čovjek Matija Turina, no samo za kratko vrijeme, jer su brzo za njim slijedili stranci: grof Strassoldo, Koderman, Geysler i barun Rigoni. Od njih su neki bili i zakupnici tih imanja. Uz kapetana formirana je i uprava imanja u kojoj su uz kapetana, kaštelana, gosposkijskog suca i oficijala (za željezo, sol i drvo) bili još razni računski i niži službenici.² Tako se razvio čitav administrativni aparat koji je podnosio izvještaje kapetanu, a ovaj svojim predpostavljenima, u konkretnom slučaju upravi ugarske komore u Požunu. Uz redovne izvještaje nastale tokom 22 godine upravljanja ugarske komore tim imanjima (do g. 1692) nastao je još čitav niz izvještaja koje su komori podnosili članovi raznih komorskih komisija. One su često bile slane na teren da izvide i istraže tužbe bakarskih građana i ostalog pučanstva Primorskih imanja, koje su stizale na samu komoru pa čak i na cara. Tako je od uredovnih spisa uprave Primorskih imanja nastala tokom vremena registratura odnosno arhiv od kojega se u skupini »Acta Buccarana« sada nalazi 16 dossiera iz vremenskog razdoblja od 1672. do 1692. g.

27. travnja 1692. prodaje kr. Ugarska komora u Požunu Carskoj unutarnjo - austrijskoj komori u Grazu sva Primorska (»Vinodolska«) i ostala Zrinsko - Frankopanska imanja za 500.000 forinti.³ Dok se tom transakcijom nije ništa promijenilo u ustrojstvu uprave nad tim imanjima, imala je ona zlokobno značenje sa državno-pravnog gledišta za tadanju Bansku Hrvatsku. Prelazom uprave s ugarske na unutarnjo - austrijsku komoru došlo je Hrvatsko primorje pod upravu jedne čisto austrijske oblasti koja je preuzimanjem vlasti nad Primorskim imanjima potpuno eliminirala dotadanju vlast Kraljevine Hrvatske nad tim krajevima.

Dok sačuvani spisi skupine »Acta Buccarana« iz »ugarske ere« nose sve karakteristike uredovanja upravnih organa feudalnog i staleškog doba sa njima svojstvenim osobinama nemara i prilične primitivnosti, od čega se po kvaliteti odvajaju samo dopisi i naredbe Komore u Požunu, nova uprava uvela je i u administraciju Primorskih imanja sistem uredovanja austrijske uprave koji se odlikuje svojom, za ono vrijeme odličnom metodičnošću i pedantnom urednošću. Unutarnjo-austrijska komora upravljala je tim imanjima preko činovništva koje se je u početku sastojalo pretežno od domaćih Primoraca i od nešto malo doseljenih i već udomaćenih Talijana. No od početka XVIII st. počeo je veći priliv Austrijanaca i ponijemčenih Slovenaca na činovničke položaje. Dok su spisi iz ere Ugarske komore pisani najvećim dijelom latinskim jezikom uz mali broj na hrvatskom i talijanskom, od početka

² Mažić M., Prilozi za povijest grada Bakra. Sušak 1892, str. 3. i 77.

³ Thalloczy L. v.: Die geschichtliche Bedeutung der Familie Frangepan. (Pos. ot. iz: »Ungarische Rundschau« III. Jhg. 2 Heft. Bp. 1913, str. 257).

XVIII st. pridružuju im se zajedno s austrijskim činovništvom i spisi na njemačkom jeziku. Ta »četverojezičnost« ostat će na snazi u uređivanju »Uprave Primorskih imanja« sve do njene definitivne likvidacije g. 1776. Pod upravom Unutarnjo-austrijske komore u Grazu ostala su Primorska imanja kroz 57 godina, dakle sve do g. 1749. Tada ih je pre-kupila Bankalna ministerijalna deputacija u Beču, koja je nadzor i upravu tih imanja povjerila Bankalnoj administraciji za prihode u Ljubljani (Banco Geföhlen Administration). Za kratkotrajne ere te administracije (do g. 1754) ostala je struktura uprave i njezino poslovanje u Bakru nepromijenjeno. Kapetan i potkapetani bili su stranci, a ostalo je činovništvo bilo miješano.

G. 1754. osnovana je u Beču nova centralna oblast (neka vrsta pre-teče ministarstva) pod imenom »Dvorskog trgovačkog vijeća« (Hofkommerzienrath). Tome vijeću podvrgnuta je čitava tadašnja austrijska obala od Trsta do Karlobaga koja je nazvana »Austrijsko primorje« (Littorale Austriaco). Vijeću u Beču podređena je također novoustanovljena oblast u Trstu znava »Glavna trgovačka intendancija« (Kommerzial Haupt Intendanz). Njoj je direktno povjerena uprava nad čitavim »Austrijskim primorjem«. Na čelu te intendancije nalazio se je predsjednik koji je ujedno bio i kapetan bakarski. Njega je u Bakru i Primorskim imanjima zastupao upravitelj (Hauptmanns Amt Verwalter), a ostalo je činovništvo sačuvalo svoje nazive.⁴ Hrvatski staleži nisu se složili s tim najnovijim zahvatom u prava Kraljevine Hrvatske pa su nekoliko puta protestirali protiv toga da se faktičnoj vlasti austrijskih oblasti nad Hrvatskim primorjem pridruži i formalna promjena naziva Primorja u »Austrijsko«. No protesti su ostali bez uspjeha.⁵ Rješenje toga spora uslijedilo je g. 1776. kada je nakon 22 godine takova stanja reskriptom ukinuta Tršćanska intendancija, a njoj podređena područja »Primorskih dobara« dodijeljena dijelom Kraljevini Hrvatskoj (čitavo područje s desne strane Karolinske ceste u pravcu Karlovac-Rijeka), a dijelom Vojnoj krajini (kraj s lijeve strane Karolinske ceste). Tom odlukom ukinuta je faktično i uprava Primorskih dobara i zaključeno djelovanje te uprave kao oblasti.

Slijedeće godine (1777. 5. IX) promijenila je carica Marija Terezija svoju odluku o pripojenju Bakra i ostalih mjesta s lijeve strane Karoline Vojnoj krajini, pa je i njih pripojila Kraljevini Hrvatskoj odnosno novoustrojenoj županiji Severinskoj.

Time je prestalo i djelovanje arhiva odnosno registrature uprave Primorskih dobara koja je kroz 106 godina komorske uprave primala naloge iz Požuna, Graza, Beča, Ljubljane i Trsta.

Obzirom na izloženi historijat ovog fonda i na sve promjene organa koji su vršili vrhovnu upravu ovih primorskih dobara, pokazalo se

⁴ Rački F., Rieka prema Hrvatskoj. Zgb. 1867, str. 4.

⁵ Laszowski E., Gorski kotar i Vinodol. Zgb. 1923, str. 19.

najuputnijim, da se za ovaj fond odabere naziv: Uprava primorskih imanja (Acta Buccarana). Smatramo da ovakav naziv najbolje odgovara kako historijatu te uprave tako i sadržaju spisa.

II

Prije sređivanja nalazili su se spisi, kako je naprijed rečeno, u 72 kartonske kutije. 68 kutija sadržavalo je same spise, a u ostale su 4 bile smještene pomoćne knjige:

1. Protokol bakarskog suda od 1732-1770. (Uvezan).
2. „ licitacija grada Bakra 1731-1769.
3. „ licitacija grada Bakra 1778-1792.
4. „ korespondencije uprave Primorskih imanja i grada Bakra 1720-1732.

Raspored kutija u kojima su bili sami spisi bio je ovaj: kartone od br. 2-26 (u kartonu br. 1 nalazio se protokol br. 1), njih 25 kom. označio je oko g. 1900. E Laszowski, tada pristav Zemaljskog arhiva, oznakom: Series »A«. Kartone br. 28-46, u svemu 28 kom., označio je također Laszowski oznakom: Series »B«. Ostalih 15 kom. kartonskih kutija nije posebno označio. One su kao i spomenute dvije grupe imale iste naljepnice s nazivom skupine »Acta Buccarana«.

Nakon sumarnog pregleda čitavog fonda te skupine potražio sam eventualno postojeća pomagala, no osim indeksa spisa serije »B«, koji je izrađen g. 1849. prilikom predaje tih spisa u Budimpešti izaslanicima Kraljevine Hrvatske, nisam našao ništa. Pa ni taj jedini indeks nije mi, radi kratkoće podataka, bio skoro od nikakve koristi.

Trebalo je detaljno pregledati spise pojedinih potskupina da se utvrdi njihovo porijeklo, da se utvrde stare signature i razjasni njihovo značenje.

U 25 kartona serije »A« signiranje spisa provedeno je na ovaj način: u kartonima od br. 2 do 9 nalaze se veće ili manje količine spisa koji su prošiveni uzicom. Možda baš tom barbarskom prošivanju kroz sam tekst možemo zahvaliti da su se ti spisi cjelovito sačuvali i da se nisu rasuli. Stoga su tako i ostavljeni dok im se na stručniji i pravilniji način ne fiksira mjesto i ne osiguraju od rasula. Na prvoj strani svakog od tih nizova (filza) spisa nalazi se u gornjem desnom uglu redni broj toga niza ispisan crvenom tintom. Ispod tog broja nalazi se po jedan broj bez redosljeda pisan crnom tintom.

U kartonima br. 10 do 25 prestaje prošivanje grupa spisa uzicom, i sada je svaki spis posebno numeriran. Način numeriranja identičan je numeriranju u prednjim kartonima br. 2 do 9 što se tiče crvenih brojeva, a numeracije su crnim brojevima prestale. U kartonima br. 2 do 9 nalaze se redom raspoređeni brojevi spisa, odnosno prošivenih nizova od br. 2 do 59 pa se u kartonima br. 10 do 25 nastavljaju brojevima spisa od 60 do 909. Na prvoj strani svakog spisa-jedinice nalazi se u gornjem lijevom uglu kratki regist spisa kao cjeline. Spisi čitave te serije

(»A«) teku od g. 1716-1769. Budući da oni imaju logično i konsekventno proveden stari tekući broj, naravno da je nakon pregleda i točnog poretka spisa zadržan redosljed po toj numeraciji.

Nakon izdvajanja spisa serije »A« provedeno je izdvajanje spisa serije »B« od preostalih spisa, kojih kartoni nemaju posebnu serijsku oznaku, a koji su se ipak s vremenom međusobno izmiješali.

U 26 kartona serije »B« nalaze se spisi koji su grupirani u omote od nešto tvrdog papira. Na njima su registratori napisali kratak ali jezgrovit regest onoga što sadržavaju spisi iz toga omota. Ti regesti pisani su najčešće njemačkim jezikom, a rjeđe latinskim ili talijanskim. Tipičan primjer takva regesta i cijele signature glasi ovako:

Buccari Lit(tera) I. N° 4

Inventaria den Buccaranischen Officieren übergebenen Effecten
(Ispod toga slijedi signatura, očito novijeg datuma):

Actorum Buccaranorum

Fasciculus 3ius

Involucrum 7mum

Na dnu omota nalazi se opet starija signatura: **12 Buccari I. 4.** U svim kartonima te serije proveden je takav način signiranja i registriranja, pa sam nakon komparacije svih natpisa na omotima i tačnog slaganja sačuvanih spisa došao do ovog zaključka: sistem signiranja pojedinih spisa te serije (»B«) proveden je konsekventno. Manje i veće grupe spisa označene su istom signaturom. Ta se signatura sastoji od jednog slova (velikog) za kojim slijedi arapska brojka. Uzimana su početna slova one karakteristične riječi koja u najbitnijem značenju predstavlja zajedničku natuknicu za sve spise u jednom omotu. Na primjer:

A 1 = Ancoraggio

A 3 = Agramer Dom Capitel

F 1 = Fuccine (Fužine)

F 3 = Fischerey

G 1 = Glasfabrik

G 3 = Geistliche Geschäfte, itd.

Na svim spisima unesene su te signature na dnu poledine pojedinog spisa. Pred slovom i brojem nalazi se redovito još arapski broj 12, a iza njega ime Buccari. Značenje toga broja tiče se po svoj prilici referade za grad Bakar. Srećom se među bakarskim spisima našlo nekoliko spisa koji se tiču Senja i nose na čelu signature arapski broj 11. Vjerojatno je taj sistem signiranja izveden u eri Tršćanske intendancije koja je ustrojena g. 1754. Tada je pod njenu upravu došao i Senj koji je do onda spadao u Vojnu krajinu. Čini se po svemu da su tada pojedina mjesta činila zasebne referade vođene pod jednim brojem. (Bakar 12, Senj 11 itd.). I regesti na omotima izrađeni su u to doba, dok su natpisi s oznakama fascikala upisani sigurno kasnije, po stilu pisanja možda čak i početkom XIX st.

Na temelju svega toga držao sam da je najbolje da se spisima serije »B« dade onaj redoslijed koji su imali u doba prije likvidacije Tršćanske intendancije i ukidanja uprave Primorskih dobara g. 1776. Za njih sam izradio posebni katalog. U njemu su omoti spisa poredani po početnim slovima natuknica, zatim su navedene same natuknice, tekst regesta, vremenski raspon spisa u pojedinim omotima i napokon navod novije oznake po fasciklima. Smatramo da je opravdano da se spisi te serije poredaju gornjim redoslijedom ne samo zato što je taj raspored najpravičniji, jer su spisi okupljeni po najbitnijem predmetu koji je u njima tretiran, nego i zato što su po toj signaturi već citirani u nekim publiciranim historijskim radnjama. Spisi serije »B« obuhvaćaju vremensko razdoblje koje ide od g. 1670. do 1776.

Preostalo je da se pregledaju preostali kartoni spisa koje E. Laszowski nije posebno označio. U 12 od 15 kartona nalazili su se prilično izmiješani spisi označeni samo sa: fasc. 158, odnosno fasc. 159 i fasc. 160. Uvidom u sadržaj pojedinih kartona utvrđeno je da se u njima nalaze spisi Tršćanske intendancije, odnosno Dvorskog trgovačkog vijeća upravljani na Intendanciju. Oni se tiču raznih pitanja s područja uprave Primorskih dobara u vremenskom razdoblju od g. 1763. do g. 1776. Raspored tih spisa po fasciklima i kartonskim kutijama je ovakav:

Fasc. 158: 3 kartona, God. 1763-1768, 1767-1769. i 1768-1775.

Fasc. 159: 6   "   "   1766-1769, 1768-1770, 1771, 1772-1773, 1773-1775, 1755-1776.

Fasc. 160: 3   "   "   1766-1770, 1768-1775, 1769-1774.

Kako se vidi svi ti spisi padaju u isto razdoblje, no po načinu njihova signiranja odnosno numeriranja mogu se razdijeliti u dva razdoblja:

1. Od 1763. do kraja 1768: oznaka i broj sesije (sjednice) vijeća Tršćanske intendancije nalazi se na prvoj strani svakog glavnog spisa. Brojevi sesija teku od br. 1 na dalje svakog mjeseca.

2. Od početka 1769. do 1776. U gornjem lijevom uglu svakog spisa označen je broj, mjesec i godina. Npr.: 32 ex julio 1769. Na poledini svakog spisa (dolje) u uglu nalazi se tekući broj spisa koji teče kroz čitavu godinu. Na prvoj strani spisa nalazi se u desnom gornjem uglu kratak regist spisa.

Budući da tih 12 kartona predstavlja opet jednu cjelinu u odnosu na prve dvije serije, tj. seriju »A« i seriju »B«, označio sam ovu cjelinu oznakom »C«.

Ostala su još tri kartona. Temeljitim pregledom sadržaja spisa iz tih kartona utvrđeno je da spisi iz dvaju kartona spadaju u seriju »B«. Budući da nisu signirani, sređeni su kronološkim redom i dodani nakon posljednjeg kartona signiranih spisa serije »B«.

U trećem kartonu okupljeni su spisi koji, iako po svom sadržaju spadaju u skupinu Buccarana, nisu mogli biti pridijeljeni ni jednoj od triju serija signiranih spisa. Poredani su kronološkim redom i dodani

kao zadnji karton cijele skupine. U njemu se nalaze spisi od 1678. pa čak do 1795. g.

U posljednja 4 kartona smješteni su tzv. »protokoli«. Oni izvorno ne spadaju u Acta Buccarana, nego su u naš arhiv došli preko tadanjeg zemaljskog arkivara Ivana Kukuljevića. O tome svjedoče naslovi na prvim stranama tih svezaka koje je pisao sam Kukuljević.

»Protokol« br. 1 nosi naslov: »Protocollum Judiciale Cameralis Castelli de Buccari de Anno 1732 usque ad A. 1770 inclusum«.

„ br. 2 :»Protocollum Correspondentiae Exc. Camerae Littoralis Croatiae ab 1713 usque ad A. 1719.

„ br. 3 :»Protocollum correspondentiarum R. Camerae littoralis Maritimae et civitatis ab 1720 usque ad a. 1732«.

Protokol br. 1 ispunjava jednu kartonsku kutiju, a protokoli su br. 2 i br. 3 došli zbog manjeg obujma u jednu kutiju.

U trećem i četvrtom kartonu nalaze se zapisnici godišnjih dražbi grada Bakra. Zapisnik u trećem kartonu je uvezan i obuhvaća razdoblje od g. 1731-1769. a u četvrtom se nalazi 12 sveščića zapisnika licitacija od g. 1778-1792.

Sve je te protokole Kukuljević preuzeo vjerojatno iz arhiva grada Bakra, a Laszowski, ne znajući kamo bi s njima, uvrstio ih je među »Buccarana«. Budući da je stari gradski arhiv u Bakru skoro potpuno propao, veliko je pitanje da li bi ikada bilo oportuno da se ti protokoli odvoje od skupine uz koju se nalaze sigurno već preko 70 godina. Stavio sam ih na začelje skupine »Acta Buccarana«, jer izvorno njoj ne pripadaju.

III

Tako sređen fond Uprave primorskih imanja ima ovakav sastav:

Serija »A« 25 kartonskih kutija spisa od g. 1719-1769.

„ »B« 30 kartonskih kutija spisa od g. 1670-1776.

„ »C« 12 kartonskih kutija spisa od g. 1763-1776.

1 kartonska kutija spisa od g. 1678-1795. (varia)

5 svezaka zapisnika od g. 1720-1792.

Stanje očuvanosti čitava fonda je odlično. Po svom sadržaju to je bogato vrelo osobito za ekonomsku povijest Hrvatskog primorja, a s njime i usko povezanu povijest ostalih hrvatskih krajeva i susjednih zemalja, i to u tako interesantno i važno doba prelaza Hrvatske iz oblika srednjovjekovne feudalne države na prve početke razvitka obrta i industrije.

IV

Ta manjkava skupina, sređena koncem g. 1958, morala je čekati svoju nadopunu spisima koji su se još uvijek nalazili u mađarskom Državnom arhivu u Budimpešti.

Ugovorom o vraćanju arhivalija s teritorija FNRJ koje su se nalazile u Mađarskoj, a prema čl. 2. i prilogu br. 3 sporazuma od 3. VI

1958. zaključenom između delegacije za restituciju arhivske građe FNRJ i mađarske vlade, predane su našoj restitucionoj komisiji 1960. g. sve arhivalije koje su bile potraživane od Mađarske. Izaslanici Državnog arhiva NRH preuzeli su 19. VII 1960. u Srijemskim Karlovcima arhivalije s područja NR Hrvatske i dopremili ih u Zagreb. Među njima stigla su i »Acta Buccarana«.

Pri službenoj primopredaji u Državnom arhivu NRH u Zagrebu utvrđeno je da se ta pošiljka sastoji od 18 fascikala kojima je dodan kratki abecedni indeks spisa. Pregledom indeksa utvrdio sam odmah da se ta skupina sastoji od spisa koji bez iznimke spadaju u seriju »B« naše već sredene skupine »Buccarana«. U svakom od 18 fascikala nalazi se izvjestan broj omota u kojima su spisi. Na omotima su ispisani kratki registri na njemačkom jeziku s jezgrovitim opisom sadržaja spisa pojedinačnog omota. Tekstovi regista na omotima pisani su istom rukom koja je pisala regeste na omotima serije »B«. Ispod regista nalazi se na svakom omotu kao i na poleđini pojedinih spisa ista signatura kojom su označeni svi spisi serije »B« i to: 12 Bucc. i pojedino slovo i brojka. U novoprimiteljenoj skupini »Buccarana« nalazi se čitav niz omota označenih slovima od A do Z koji popunjuju praznine uslijed kojih je stara serija »B« bila okrnjena i u mnogim važnim natuknicama smanjena u vrijednosti. Od pojedinih predmeta koji se osobito ističu po vrijednom materijalu u toj skupini treba osobito istaknuti omote sa naslovom »SALINARIA« i »SALIS COMMERCIIUM« u kojima se nalazi ne samo dragocjeni materijal o dopremi soli iz talijanskih luka (Barletta) za razdoblje od g. 1767. nego čak za razdoblje od g. 1693. do 1695. i 1703. Vrlo vrijedan materijal za povijest naše trgovine nalazi se i u dossierima koji se tiču Karolinske ceste, a ima ih 15 u toj skupini. U njima su obrađena najrazličitija pitanja i predmeti u vezi s tom cestom. Nadalje treba istaknuti vrlo interesantan materijal o zdravstvenoj službi i prilikama u Bakru i Senju, o trgovini ugljem, žitom i uljem, o podizanju tvornice platna i užadi u Bakru i o stanju pomorskog i riječkog prometa. Čitav arhivski materijal iz te skupine pruža istraživačima naše ekonomske historije za kraj XVII i veliki dio XVIII st. odličnu i do sada potpuno nepoznatu građu.

Pošto je potpuno utvrđena identičnost te 1960. g. dopremljene građe s matičnom skupinom »Acta Buccarana« uređenom g. 1958, odlučeno je da se ti spisi ponovno uvrste u svoju matičnu skupinu po abecednom i bročjanom redosljedu njihovih starih signatura. Time je skupina »Acta Buccarana« znatno upotpunjena ulaskom onih brojeva dossiera koji su do sada smatrani izgubljenima.

Preostaje još da se ovdje bar pokuša riješiti pitanje: zašto i od kada su ti sada restituirani spisi skupine »Acta Buccarana« izlučeni iz njihove matične skupine? U već spomenutom indeksu novoprimiteljenih bakarskih spisa naznačena je kao krajnja i najkasnija godina 1776. To je godina ukidanja Tršćanske intendancije i Uprave Primorskih komorskih

dobara. Upravu je tada preuzela Ugarska dvorska komora, ona je preuzela i registrature stare ukinute uprave kao i njen arhiv koji je tako dospio u arhiv Ugarske dvorske komore u kojem je veći dio toga arhiva ostao do g. 1849. Najvjerojatnije je da su spisi iz skupine »Acta Buccarana«, vraćeni iz Budimpešte g. 1960, postepeno; zbog službene potrebe, vadeni iz njihova matičnog arhiva u razdoblju između g. 1777. i 1790/1791, jer se u samom indeksu sačuvala zabilješka registratora koji je počeo sastavljati novi indeks od kojega su samo dvije strane uvezane u tekst starog indeksa. U toj zabilježbi pod naslovom »Inviatio ad Acta Buccarana pertinens« kaže se, naime, ovo: »Signaturae nigrae denotant antiquas, quibus signata jam huc missa fuere. Rubrae subsignationes pro faciliiori inventionione hic additas anno 1790 et 1791«. Svi spisi naznačeni u indeksu nisu više vraćeni u matičnu skupinu, nego je od njih formirana nova koja se, evo, nakon više od 170 godina tek sada vraća u svoj stari sastav!

Summary

ON CLASSIFYING DOCUMENTS OF COASTAL ESTATES ADMINISTRATION

In this article the author deals with the archival series of documents known under the title of »Acta Bucarana« (written documents of Bakar). Its title was derived after the town of Bakar in Croatian Littoral, the seat of the estates administration of the Croatian noble family, the counts of Zrin. Until 1670 this family possessed not only the whole Littoral but also other big estates that stretched to the inland of Croatia up to the towns of Ozalj and Karlovac. After the discovery of the conspiracy of ban Zrinski and prince Frankopan against the king Leopold (1670) and after the conspirators were sentenced to death in 1671 those estates became the property of the king's fisc, respectively, of the Hungarian Court Chamber in Bratislava which, in 1692, sold them to the Austrian Chamber of Interior in Graz. In 1749, those estates became the property of the Bank Ministerial Chamber in Vienna and, in 1754, of the Court Council of Commerce in Vienna, which put them under the administration of the main Commerce Administration in Trieste. The coastal estates remained under its management till 1776 when the queen Maria Theresa abolished the Commercial Intendance and annexed the estates partly to the kingdom of Croatia and partly to the Croatian part of the so called Vojna Krajina, the military part of Croatia along the Turkish-Croatian border. By this act the Administration of Chamber Estates in this region also stopped functioning and the archival documents from its registry office were taken over by the Hungarian Chamber in Budim. In 1850, the large part of documents from this registry office was given back to Croatia to the Croatian Archives in Zagreb while the smaller part was given back from Budapest as late as 1960. After the classification was done the first part of this group of documents was divided into three series containing the total of 68 cardboard boxes and five volumes of the protocol. The other part consisted of 18 fascicles and as these documents were taken out of the registered group it was decided that they be again put in their place.

In this way, this group will again include 90 per cent of its presumptive number of all of its original documents.

According to its content this group contains precious material for study of economic, social, historical and cultural conditions of Croatian Littoral, from the second half of the XVII-th century to the second third of the XVIII-th century, and also of other Croatian regions which were connected with Croatian Littoral in that period.